

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gavdendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1664

§. 5. Instrumenta autem ea, non casu sic constructa, sed summo iudicio à Deo vsibus suis aptata esse considera. Refellitur hîc sententia eorum qui per atomos & quidem vniuersum conditum concipiunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13517

fluuiorum lapsu, clarè conficitur. starent enim aquæ omnes, nisi terra per quam deuoluuntur, decliuitate suâ labendi facultatem daret. Quis itaque tellurem hanc ab ipsâ inde Hollandiâ, per longissima Germaniæ spatia, ad montes vsque Italiæ docuit assurgere? quis Brabantiam ita complanauit, vt tamen tota a Leodiensi tractu, Antuerpiam vsque Zelandiamque decresceret, artificio plane necessario, vt illic Rhenus, hîc Mosa, Dilia, Scaldis aliique passim fluuij & torrentes defluerent, & quasi ingentes venæ, terram vndique summâ hominum commoditate intersecarent.

28. Verùm si omnia velim percensere, infinitus sum. An autem hæc non sufficiunt, vt stupore defixum teneant considerantis animum? An non *coli enarrant*, imo mutis vocibus proclamant *Gloriam Dei*, liquidoque demonstrant, quod sit *magnus Dominus & laudabilis nimis & Sanctus in operibus suis?*

Ex his gloriam artificis, is in rem suam uentis, ob stupece.

Instrumenta autem ea non casu sic constructa, sed summo iudicio, à Deo sibi suis aptata esse considera.

29. Admiraris instrumenta fat scio, magnamque de Artificis peritiâ opinionem, menti tuæ ingerere incipit tam iusta admiratio; crescetque cum contemplandi studio. Nisi fortè vt eam tibi detrahat Atheista quis, diuinitatis contemptor, hæc omnia non arte & industriâ, sed casu & fortunâ, hoc quo sunt modo coaluisse, nugerur. Equidem scio non paucos esse, quibus aut Deus displicet, aut cogitationes propriæ nimium placent, quibusque, medijs in errorum tenebris versantes Ethnici, Græci inquam aliquot Philosophi, prætulère facem. hi sanè totum hoc quàm latè patet vniuersum, casu mero ex atomis minutissimisque puluisculis, mutuo se complexu colligantibus existere contendunt. Sic quidem, vt primo non nisi merum chaos esset, vniuersum puluisculis illis conuise complentibus: at tractu temporis incubuisse sibi paulatim atomos, & in varia, hæc nempe quæ videmus corpora, residendo sese contormasse, sic vt & Sol & Luna, & cuncta quæ videmus, nihil aliud sint, quam puluisculorum temere

Neque hæc casu ita facta sunt, sed summâ attentione, & arte.

mère residentium colliculi aut acerui. Et hæc quidem illi magno supercilio.

*Refutatur
futilis quo-
vumdam
circa mun-
di fabricã
speculatio,
ex ipsã mû-
di tam or-
dinatã cõ-
stitutione,*

Verùm quis eiusmodi, vt parum dicam figmenta, æquis auri-
bus accipiat? Dic sodes, an atomi isti eiusdem omnes erant na-
turæ, coloris, magnitudinis, iidem, vt dicunt, imbuti qualitati-
bus, an diuersis? Quod si omnes eiusdem naturæ fuerint, quo-
modo atomi qui solis aceruum constituunt, tantâ claritate ca-
loreque iam pollent, cum illi qui terræ aceruum, frigidi sint, ri-
gidi & obscuri; illi verò qui aquæ molem conficiunt humidi sint,
molles & fluidi? Quod si diuersæ profus naturæ fuisse dixeris a-
tomos illos, & alios quidem perspicuos, alios adiaphanos, cali-
dos hos, frigidos alios, hos caruleos, flauos illos, diuersoque co-
lore tinctos, & virtute imbutos variâ & diuersâ: dic quæso quis
illos sic discriminauit, quis ita circumegit, vt lucidi & calidi
tantum atomi, & quidem tantâ copiâ confluerent, qui solis cor-
pori conficiendo sufficiebant? an & hoc factum putas casu?
idemque de reliquis corporibus esto iudicium. Rursus, cum iam
conuenissent puluisculi in vnum, vt vis, aceruum; quis eos, cum
singuli nullo inter sese vinculo colligati, sic quasi temerè sibi in-
cumberent, quis inquam eo nexu tamque constanti eos sibi mu-
tuo astrinxit, vt ingentes illæ Astrorum calorūque machinæ,
iam vltra sex mille annos, sibi indissolubili vinculo constanter
adhæserint, vbi eos, qui terram constituunt puluisculos, videmus
minimo vento abripi & in aère circumrotari? Quis puluisculis
illis cælestibus, gyrationis motum indidit, vbi terrestres omnes
ad terræ centrum suo pondere deferuntur? Quis solaribus ato-
mis tantam celeritatem ingerere aut imprimere potuit, vt horæ
spatio vndecies centena millia leucarum facile conficiant, vbi
terrestres ignauo torpent otio, si motum spectes. An casus tan-
tum potuit? fortuitusque puluisculorum lapsus, tantam iis indi-
dit varietatem?

*Et motū
tam diuer-
sorum æ-
quabili cõ-
stantiã.*

Quod si casum hæc posse perfractè vis euincere, an verò Solis,
Planetarūque cūsum etiam fortuitum esse argues, casuque
fieri vt communem quidem cum cæteris astris habeant ab ortu
in occasum, cum toto firmamenti delati orbe, interim vero
quod huic raptui quasi oblectantes per Eclipticam suum ipsi
cūsum proprium instituant; septentrionaliter quidem orienta-
lem in æstate Sol, in hyeme verò occidentalem meridionaliter,
Et

30.

31.

Et hoc quidem eâ constantiâ, tamque exactè, vt iam per tot annorum millia, ne latum quidem vnguem à solito suo cursu deflexerint aut aberrarint? casus hæc fecit, fortuita tu hæc dicis, & tamen vt sapientem te circumspicis?

32.
Psal. 91.

Sen. l. de
Prou. c. 1.

Certè insipientiâ te insimulat Sanctus David, hæc sine sum-
mâ Dei industriâ dirigi si existimas. *Vir insipiens non cognosceat, & stultus non intelliget hæc.* quin & ipse Seneca nullo Fidei imbutus lumine, superuacaneum, quasi indignabundus, iudicat eiusmodi quæstionibus immorari. *Superuacaneum est.* inquit, *in præsentia ostendere, non sine aliquo custode tantum opus stare, nec hunc siderum cursum fortuiti impetus esse; & quæ casus incitat, sepe turbari, & cito arietare: hanc inoffensam velocitatem procedere æternæ legis imperio. . . non esse materiæ errantis hunc ordinem; neque quæ temerè coierunt, tantâ arte pendere, vt terrarum grauissimum pondus sedeat immotam, & circa se properantis celi fugam spectet.* Breuiter & eleganter sanè conficit totam rem.

Stulto: vocat David eos, qui casu hæc facta censerent, eosque deridet Seneca.

33.

Enimverò non tempus modò perdam, sed & auctoritatem penitus omnem, has si nãrias, somnoque conciliando non inepta figmenta vobis proposuero. Olim nempe contigisse, vt cum omnibus vndique ex Æoli cauernis, nescio quas Iunonis ob iras, immixtis ventis mundus quateretur vniuersus, ventorum vi infinitam puluisculorum aut arenarum copiam, ex vicinis proculque distitis ponti littoribus, in hunc quem incolimus locum conuolasse; & quidem tantâ copiâ, vt aërem vndique complerent vniuersum. Cum verò ventorum rabies quibus arenulæ circumferebantur, resedisset, paulatim etiam eas suo pondere, modestè tamen in forum delapsas; sed casu tam felici, vt pulcherrimam hanc, quam videmus molem, prætorium inquam siue Domum ciuicam, templumque hoc construxerint. Errare itaque omnes, qui vllam operi adhibitam esse censent artificis manum, omniâ enim casu coiisse; & fundamenta, & superstructos parietes, tectumque, & quæcumque videntur Architectonices insculpta ornamenta. Cum enim arenulæ illæ casu delaberentur, ita tamen bene accidisse, vt sibi inuicem insidentes, debitam inter se proportionem obseruarint, locum dantes vacuum portis futuris, fenestrisque; concauitates itidem conclauibus instruendis. Hoc itaque ordine vnâ arenulâ suffulciente alteram, paulatim accreuisse molem, surrexisseque in eam quam videmus altitudi-

Fatuitas sic sententium graphicè exponitur.

nem : arenas verò ita sese complexas, vt aliæ quidem fornices conficerent, aliæ in gradus se conformarent; alias denique, in columnas, bases, capitella, strias, coronides sese conuertisse, tanto ordine, tantâ symmetriâ, ac si omnia credas artificis exposita malleo, & industriâ designata; cum tamen non nisi arenas, casu sibi insidentium, sit aceruus. Cùm verò aliquot adhuc arenæ flauæ superfuissent, eas ita se quoque coniunxisse, vt Aquilam hic, alibi Crucem quasi auream expresserint. Rursus cùm aliquot præter eas arenulæ fusci coloris diu pependissent in aëre, dubiæ quo deslecterent, communi consensu coaluisse vt ferreum hastile conficerent, Aquilæ æneæ, aut Cruci sustentandæ necessarium; cui cùm machina infixâ stabat, casu nescio quo arenulas aliquot tenaces aduolasse, quæ calore solis dissolutæ, ferrum lapidibus, & æneam machinam ferro assolidarint. Et hæc quidem pulcherrimæ illius quam in foro videtis machinæ, vel quam oculis hic aspicitis, templi huius est origo & constructio.

Quis quæso ad hæc deliramenta non rideat, aut si seriò quis hæc persuadere mordicusque velit defendere, non excandescat? An deliros ergo credis nos esse tu, quibus posse persuaderi tam puerilia figmenta existimas? Ne casulam quidem quantumuis humilem, imò ne haram, sine industriâ confici posse, persuadebis homini quantumuis rustico; & tu ingentia illa cælorum terrarumque corpora, in immensum expansos firmamenti fornices, astra singula eâ magnitudine, situ, ordine, concinnitate, quam ne mirari quidem satis possumus, casu coisse, casu stare, casu volui, sine vllâ artificis impensâ industriâ aut manu, vis vt credam? Abisis; & hoc quidem mihi vt des rogo, amentem saltem ne credas me. Satis id quidem perspicio, ex eo te hominum genere esse, de quibus dicit Apostolus *Quorum Deus venter est*, & ne Deum agnoscant, non pudorem modò sed & rationem omnem exuunt: dementes, ne magnam illam Mentem agnoscant & reuereantur: denique *qui terrena sapiunt*, hoc est, qui non nisi terram sapiunt, factumque ex quo genitum corpus circumgestitant, terre res animæ. Item *terrena sapiunt* hoc est, nullum ex ælestibus rebus percipientes gustum, non nisi terrena concupiscunt, illis inhiant, illis inhærent: & vt *terrena sapiant* profus desipiunt.

*Artificium
satis in his*

Vos verò Auditores, quorum cum Apostolo, *conuersatio est in cælis*, 35.

34.

Ad Phil. 3

Ibid.

35.

celis, hæc penitiùs considerantes exclamabitis cùm Dauide. *Quia delectasti me Domine in facturâ tuâ, & in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera tua Domine! Et hic quidem primus fructus est, quem ex consideratione instrumentorum diuini Artificis percipiemus, si magnam de eo opinionem concipimus qui talibus vitur instrumentis, licet ea ipsa non nisi superficie tenus intelligamus: eo fere modo, quo viatorem illum non instrumentorum nauticorum peritia & scientia, sed sola inspectio, de naucleri sui industriâ tutum & securum reddidit, per eam quæ videndo excitabatur opinionem. Non enim non magnus esse potest, qui magna & præclara adhibet; neque non exacta ea, ad quæ conficienda, tam exacta, tamque sublimia adhibentur instrumenta.*

attendendum & gratulandum est Artifici.

S. VI.

Adde quod tam præclara instrumenta non ideo consecrerit Deus, ut ea tantùm essent in rerum naturâ, sed ut per ea naturam ipsam, visibilemque hunc mundum aptè dirigeret.

36. **A**Tque hoc quidem in præclarissimis illis corporibus præcipuè spectandum est, ea non idcirco creata esse vt in rerum naturâ existerent solummodò, sed vt iis vteretur ad præclaram hanc vniuersi machinam dirigendam, hominumque aptandam commoditatibus, qui eâ tanquam in naui vectores continentur. Illud modò considera, quàm accuratè instrumenta sua, vsibus & euentui rerum efformando applicet diuinus ille Artifex, qui ea ipsa tantâ industriâ & tam exactè confecit. Certè tam exacta è manibus eius prodire, vt ea ipsemet laudarit eximie, omni-que prædita probitate declararit iam ab ipso nascentis orbis exordio. *Vidit Deus cuncta que fecerat, & erant valde bona.* non quòd eâ bonitate præstarent, quæ ad bene aut malè agendum, ac propterea ad laudem vituperiumue requirunt; sed quòd eiusmodi essent, quibus Deus, secundùm naturæ designatæ ordinem, vti posset aptè & commodè assequendo fini à se præstituto, euentibusque rerum futurarum, secundùm sua placita temperandis. Ita sanè est, *vidit & Approbavit: etenim erant bona & valde bona.*

Talia sunt certè hæc instrumenta, ut Deus ipse ea approbarit.